

در تیتراژ مدرسه موش‌ها نام‌های شناخته‌شده‌ای دیده می‌شدند؛ از احمد بهبهانی در مقام نویسنده گرفته تا ایرج طهماسب، حمید جبلی و فاطمه معتمدآریا که جزو صدایشگان و عروسک‌گردانان کار بودند و سرانجام موسیقی متن خاطره‌انگیزی که آهنگساز بزرگی در اندازه محمدرضا علیقلی برای مجموعه ساخته بود

نگاهی به اولین و محبوب‌ترین آثار عروسکی تلویزیون

قهرمانان روزهای کودکی

تبدیل شده بود. در چنین شرایطی، نسلی از برنامه‌سازان خلاق تلویزیونی با کمترین امکانات و حداقل بودجه در اختیار، اجازه ندادند از رنگ شادی‌های کودکانه مخاطبان تلویزیون کاسته شود. در آن سال‌ها سبد نیمه‌پر برنامه کودک و نوجوان سیما با مجموعه‌های عروسکی پر شد که بعدها به نوستالژی‌های دوست داشتنی چند نسل تبدیل شدند. در مطلب پیش رو با شاخص‌ترین برنامه‌های عروسکی دهه ۶۰ که به لحاظ محبوبیت نزد بینندگانش چیزی از بهترین انیمیشن‌های امروز دنیا نداشتند تجدید خاطره می‌کنیم:

در نخستین دهه پس از انقلاب محدودیت‌های شدید ناشی از جنگ تحمیلی و تحریم‌ها، امکان کمی به واحد تأمین برنامه تلویزیون برای خرید آثار کودکانه روز دنیا می‌داد و پخش کارتون به پویانمایی‌های ژاپنی محدود شده بود، از سوی دیگر بضاعت فناوری پویانمایی کشور در آن دوره زمانی، امکان رقابت با نمونه‌های خارجی را فراهم نمی‌کرد و تأمین برنامه‌های مختص کودکان و نوجوانان، به مانع دشواری برای دست‌اندرکاران امر

مازیار معاونی
روزنامه‌نگار

خونه مادر بزرگه

یکی دیگر از ساخته‌های درخشان مرضیه برومند که در نقش و جایگاهش در ارتقای گونه عروسکی تلویزیونی و در نگاهی کلی‌تر افزایش سطح کیفی برنامه کودک تلویزیون نمی‌توان کوچک‌ترین تردیدی به خود راه داد. برومند در این سریال عروسکی که در سال ۶۶ پخش می‌شد باز هم شخصیت‌های کار را از میان حیوانات انتخاب کرد که در خانه روستایی تنها شخصیت انسان مجموعه یعنی «مادر بزرگه»، زندگی می‌کردند. عروسک‌های بانمکی مانند مخمل (گریه‌خونه مادر بزرگه)، آقا حنایی و گل باقالی خانم (خروس و مرغ‌خونه) و نوک سیاه و نوک طلا (جوجه‌ها) که طراحی شخصیت هر کدام از آنها با توجه به خصوصیات رفتاری مختص حیوانی که نقشش را ایفا می‌کردند و روابط میانشان به بهترین شکل ممکن پرداخت شده بود. برومند برای صدایشگری کار، این بار هم از تعدادی از بازیگران شناخته‌شده آن دوره زمانی استفاده کرده بود که از آن میان می‌توان به «هنگامه مفید / مادر بزرگه»، «بهرام شاه محمدلو / مخمل»، «رضا بابک و فاطمه معتمدآریا / آقا حنایی و گل باقالی خانم» اشاره کرد. مانند بیشتر مجموعه‌های عروسکی آن بازه زمانی، این سریال هم تیتراژ آغازین زیبایی داشت که در قالب یک شعر-موسیقی زیبا و ترکیب خوانندگی دسته‌جمعی همسران و خوانندگی انفرادی، قصه و شخصیت‌هایش معرفی می‌شدند. مجموعه‌های آسمون ریسمون / ۱۳۶۰، آفتاب و مهتاب / ۱۳۶۳، فسقلی و پدر بزرگ / ۱۳۶۳، کارواندیشه / ۱۳۶۵، از جمله دیگر کارهای عروسکی دهه ۶۰ بودند که در این مجال تنها فرصت اشاره به عناوین آنها فراهم بود.

نخودی

اولین مجموعه عروسکی دنباله‌دار پس از انقلاب بود که از اوایل سال ۶۰ و در قالب یکی از بخش‌های برنامه کودک عصرگاهی شبکه اول سیما پخش می‌شد. مجموعه‌ای به کارگردانی اسد... ایمن که یکی از نام‌های شناخته‌شده برنامه‌سازی آن روزهای تلویزیون بود. در این سریال دنباله‌دار عروسکی، قهرمانی با نام بانمک نخودی که در کنار مادر بزرگش بی‌بی زندگی می‌کرد در هر قسمت با ماجراهای مختلف و بامزه‌ای در خانه، محله و مدرسه روبه‌رو می‌شد که در عین حال برای کودکان مخاطب برنامه، آموزنده بودند. با توجه به محدودیت‌های مالی و کمبود امکانات آن مقطع خاص زمانی و تجارب کم تلویزیون ایران در ساخت آثار عروسکی، تکنیک ساخت این مجموعه تکنیک قدیمی کنترل عروسک‌ها از طریق نخ‌های خیمه‌شب‌بازی بود که تا حدودی به باورپذیری آن آسیب می‌زد، هر چند صداقت پشت تولید این کار و روایت دلنشینانه‌اش آن قدر بود که بر این معضل تکنیکی غلبه کند. گویندگی نقش نخودی توسط زنده‌یاد مهدی آذری انجام شد که از استادان برجسته تیپ‌سازی به‌شمار می‌آمد و درگذشت زود هنگامش ضایعه‌ای برای هنر دوبله به‌ویژه دوبله‌های کارتون و عروسکی بود. گویندگان دیگری نظیر نادره سلارپور (سعید) و سیداحمد مندوب هاشمی (پدر سعید) از جمله سایر صدایشگان این سریال عروسکی بودند.

مدرسه موش‌ها

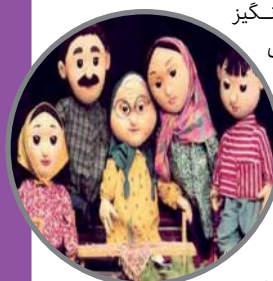
مدرسه موش‌ها را می‌توان یکی از محبوب‌ترین مجموعه‌های عروسکی تاریخ ۵۰ ساله تلویزیون دانست. مجموعه‌ای به نویسندگی و کارگردانی مرضیه برومند که سال‌های ۶۰ تا ۶۴ از شبکه اول سیما پخش می‌شد و در تیتراژ آن نام‌های بزرگ و شناخته‌شده دیگری نیز دیده می‌شد از احمد بهبهانی در مقام نویسنده گرفته تا ایرج طهماسب، حمید جبلی و فاطمه معتمدآریا که جزو صدایشگان و عروسک‌گردانان کار بودند و سرانجام موسیقی متن خاطره‌انگیزی که آهنگساز بزرگی در اندازه محمدرضا علیقلی برای مجموعه ساخته بود. عروسک‌های دوست داشتنی این مجموعه از آقای معلم گرفته تا دُم باریک، کپل، گوش دراز، نارنجی و... همین‌طور اشعار نوستالژیکی نظیر کپل و میرم مدرسه و اتفاقات بانمکی که سرکلاس درس می‌افتاد هنوز هم در خاطره جمعی چند نسل از بینندگان تلویزیونی ثبت شده است.

قورباغه سبز

مجموعه‌ای که در نیمه دوم دهه ۶۰ و در حد فاصل سال‌های ۶۶ تا ۶۸ از برنامه کودک و نوجوان شبکه دوی سیما پخش می‌شد. تفاوت این مجموعه با سریال‌های عروسکی پیش از خود به ترکیبی بودن آن برمی‌گشت به این مفهوم که داستان بر محور ارتباط دوجانبه مجری و عروسک استوار بود. در طراحی داستان این مجموعه بر لبلب زبانی شخصیت قورباغه سبز و کشمکش‌های بامزه و نه چندان جدی او با آقای مجری تأکید شده بود، همین‌کل‌کل‌های ریز و آسان قانع نشدن‌های قورباغه سبز در کنار نقش غیرقابل انکار گوینده عروسک و البته بازی گرم و صمیمی زنده‌یاد علیرضا توپچیان در نقش آقای مجری (که همزمان عروسک‌گردانی را هم انجام می‌داد) آنچنان صمیمیت و گرمایی به این برنامه داد که پس از گذشت ۳۰ سال از اتمام پخش آن هنوز در ذهن‌ها مانده است. این مجموعه با درگذشت نابهنگام این بازیگر جوان در بهمن ۶۸ سرانجامی تلخ و تراژیک داشت.

هادی و هدی

از مجموعه‌های خاطره‌انگیز عروسکی که نه تنها برای متولدین دهه‌های ۵۰ و ۶۰ که حتی برای گروه‌های سنی دیگر هم به شدت خاطره‌انگیز است. در این سریال که در سال‌های ۶۵ تا ۶۷ از برنامه کودک شبکه دوی سیما پخش می‌شد، ماجراهایی ساده با بار آموزشی دستمایه داستان بودند که پرداخت خوب آنها در عین انتقال مفهوم مورد نظر از حالت خشک کلاس درس هم فاصله می‌گرفت. عبدالرضا فیاضی، نویسنده و ساسان امیرپور و زنده‌یاد اردشیر کشاورزی، کارگردانان مشترک این مجموعه بودند. تیتراژ شروع این مجموعه که در آن به نام و عنوان عروسک‌ها (هادی، هدی، پدر، مادر و آق بابا) اشاره شده و به نوعی به معرفی آنها می‌پرداخت، یکی از خاطرات خوش به جای مانده از این برنامه دهه شصتی است؛ تیتراژی که با این عبارت آغاز می‌شد: «عروسکا! عروسکا! کجایی؟ مادر بزرگ! هادی! هدی! بیایید! بیایید!»